

Олександра БУШТРУК,
orcid.org/0000-0003-3242-2120
студентка I курсу магістратури
факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка»
(Чернігів, Україна) businka4869@gmail.com

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті наведено найбільш уживані інтерактивні методи навчання учнів початкової школи й визначено їхній зміст. У роботі виокремлено інтерактивні методи навчання на уроках, які дають можливість доповнити уроки різною цікавою інформацією, залучити дітей до різних видів діяльності, втілити в життя задум співробітництва того, хто отримує знання та ділиться ними, сприяти поліпшенню приємного клімату на уроці, створити душевні взаємини, значно підвищити бажання молодших школярів навчатися. У статті розкрито якості, якими повинен володіти учень сучасної школи, щоб потім мати можливість знайти своє місце в житті: швидко адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях; самостійно, а головне, критично мислити; уміти бачити й формулювати проблему, знаходити шляхи раціонального розв'язання проблеми; усвідомлювати, де та яким чином здобуті знання можуть бути використані в навколишньому середовищі; бути комунікабельним, впевненим у собі, мати прагнення вчитися та досягати поставленої мети, вміти працювати в колективі. У дослідженні описуються класифікаційні характеристики інтерактивних технологій навчання та наголошується на тому, що вчитель початкової школи повинен не тільки знати про інтерактивні методи навчання, а й уміти застосовувати їх на практиці, а це можливо, якщо мету, зміст, форми й методи професійної підготовки майбутніх учителів орієнтувати на використання інтерактивних методів навчання в освітньому середовищі початкової школи. У статті визначено ознаки інтерактивного навчання, що передбачають постановку проблемного завдання, яке дозволяє обмінюватись своїми цікавими ідеями, знаннями, виробляти й відстоювати власну позицію в умовах взаємної підтримки. У роботі зазначається, що викладач спонукає дітей до пізнавальної активності, ініціативності та їхньої самостійності.

Ключові слова: інноваційні методи навчання, інтерактивне навчання, технології навчання, вчитель початкової школи, мотивація навчальної діяльності.

Alexsandra BUSHTRUK,
orcid.org/0000-0003-3242-2120
First-year Master's Student
at the Faculty of Preschool, Primary Education and Art
T. H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"
(Chernihiv, Ukraine) businka4869@gmail.com

INTERACTIVE TEACHING METHODS IN PRIMARY SCHOOL

The article presents the most commonly used interactive methods of teaching primary school students and defines their content. The article highlights interactive teaching methods in lessons, which allow to supplement lessons with various interesting information, involve children in various activities, implement the idea of cooperation of those who receive knowledge and share it, help improve the pleasant climate in the classroom, create emotional relationships significantly increase the desire of younger students to learn. The article reveals the qualities that a student of a modern school should have in order to then be able to find their place in life: to quickly adapt to changing life situations; independently, and most importantly think critically; be able to see and formulate the problem, be able to find ways to rationally solve this problem; be aware of where and how the acquired knowledge can be used in the environment; to be sociable, self-confident, to have the desire to learn and achieve their goals, to be able to work in a team. The article describes the classification characteristics of interactive learning technologies. It is emphasized that the primary school teacher must not only know about interactive teaching methods, but also be able to apply them in practice, and this is possible if the purpose, content, forms and methods of training future teachers to focus on the use of interactive teaching methods in education primary school environment. The article identifies the features of interactive learning, which involves setting a problem, which allows you to share your interesting ideas, knowledge, develop and defend their position in terms of mutual support. The article notes that the teacher encourages children to cognitive activity, initiative and their independence.

Key words: innovative teaching methods, interactive learning, learning technologies, primary school teacher, motivation of educational activity.

Постановка проблеми. У сучасних умовах соціально зорієнтованої ринкової економіки все частіше виникає необхідність приймати обґрунтовані рішення в різних ситуаціях навколишнього середовища. Розвиток освіти неможливий без використання сучасних технологій, зокрема ігрових методик навчання, які сприяють самовдосконаленню, самовизначенню та самореалізації учнів, що допомагає набуту досвіду прийняття правильних рішень і закономірностей поведінки цивілізованого ринку.

Аналіз досліджень. Аналіз наукових праць показав, що навчальні аспекти ігрової діяльності учнів визначено в працях таких педагогів і психодидактів, як О. Пометун, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, С. Рубінштейн, О. Савченко й інші. У працях цих учених наявні різноаспектні інтерпретаційні схеми поняття навчально-ігрової діяльності, які свідчать нам про його складність. Питання про використання гри в шкільній практиці навчання української мови досліджують О. Горошкіна, С. Караман, О. Кучерук, П. Копосов, М. Пентилюк, О. Потапенко й інші. Утім, недостатня реалізація ігрового підходу до мовленевого розвитку учнів у теорії та практиці українськомовної освіти спонукає до пошуку ефективних шляхів розв'язання цієї проблеми.

Мета статті – методологічно дослідити методи навчання в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивні технології навчання належать до педагогічних технологій, тому що вони побудовані на основі гуманізації та демократизації педагогічних відносин, активізації діяльності учнів та ефективності організації та управління процесом навчання. Спочатку в педагогічній літературі термін «інтерактивні технології навчання» не вживався, а використовувалися поняття «інтерактивне навчання», «технологія активного навчання», «активні методи навчання». Натепер немає єдиного підходу у визначенні понять «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи навчання», «інтерактивні технології навчання». Одні й ті самі інтерактивні технології в одних книгах названі технологіями, в інших – методами, в третіх – прийомами (Франчук, 2009: 192).

Слово «інтерактив» з'явилося від англійського слова “interact”, де слово “inter” означає взаємний, а “act” – діяти. Тобто інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень буде відчувати свою успішність, інтелектуальну спро-

можність (Концепція «Нової української школи»). Інтерактивне навчання не є новим напрямом у педагогічній науці. У кінці XVIII – на початку XIX століть в Англії набула поширення Белл-ланканстерська система, яка дозволяла навчати близько 600 дітей одночасно. Знання передавалися від учителя «кращим» учням, потім від «кращих» учнів – «гіршим».

Наприкінці XIX століття в США потихеньку поверталися до індивідуального навчання у формі Дальтон-плану. За такої системи навчання йшла робота одного вчителя з кількома класами, кожен отримував своє індивідуальне завдання. Навчальні заняття з учнями проводилися в навчальних кабінетах. Вчителі розробляли завдання та допомагали учням в їх виконанні. Облік виконання завдань здійснювався в індивідуальних картках, яку отримав кожний учень, і в загальній картці класу. Деякі риси Дальтон-плану проявилися у вигляді методу проекту, бригадно-лабораторного методу, роботи в парах змінного складу. Це навчання набуло поширення в часи шкільного реформування освіти на Україні в 1920 роки.

Зміст методу проекту полягав у тому, що учні повинні були намітити проєкт, і навколо проєкту будували їхню пізнавальну діяльність. Бригадно-лабораторний метод передбачав навчальні завдання, які давалися бригаді. Метод навчання в парах змінного складу полягав у тому, що дітей об'єднували в пари. Під час організованого діалогу в парі здійснювалося взаємонавчання один одного. Потім склад пари змінювався, і все повторювалося знову. Застосування таких методів у навчанні було ефективним, проте в 30-ті роки навчання стає на Україні авторитарним, де викладач є одноособовим суб'єктом освітнього процесу, а учень – об'єкт, тобто засіб досягнення мети. Далі елементи інтерактивного навчання зустрічаються в авторських технологіях таких викладачів-новаторів як Ш. Амонашвілі, Е. Ільїна, В. Шаталова, Л. Занкова й так далі.

До ознак інтерактивного навчання належать (Азимов, 2009: 83):

- наявність спільної мети (а не однакової для всіх учнів) і чітко спланованого очікуваного результату навчання;
- опора під час навчання на суб'єктний досвід кожної людини;
- навчання вибудовується на основі діалогу, наприклад, викладачем та учнями, або тільки учнями, чи, наприклад, між учнями й комп'ютером;
- співпраця в навчанні, позитивна взаємозалежність учнів, творчість;

– досягнення особистого успіху можливе лише за умови досягнення успіху всіма учасниками освітнього процесу;

– ініціативність, активність всіх учнів в освітньому процесі;

– створення комфортних умов навчання, учень має відчувати свою інтелектуальну спроможність;

– передбачає наявність проблемного завдання, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності й виробляється та відстоюється (або змінюється під дією аргументів) власна позиція в атмосфері взаємної підтримки, доброзичливості;

– виключення домінування однієї думки над іншою та доповідачів, що виступають один над одним;

– поєднання індивідуальної, парної, групової, колективної роботи.

Визначимо класифікаційні характеристики інтерактивних технологій навчання, взявши за основу систематизацію Г. Селевко. Сама назва «інтерактивні» технології навчання зумовлює їх віднесення до активної моделі навчання. Активна модель навчання передбачає активність учнів за відносно пасивності навчального оточення. Викладач стимулює пізнавальну діяльність, ініціативність, самостійність учнів. Знання народжуються завдяки ефективній, рівній взаємодії, співпраці всіх учасників освітнього процесу (Малафіїк, 2015: 36).

Виходячи з вище зазначеного, вчителям початкової школи на практиці необхідно використовувати інтерактивні форми в цілому, або ж взявши елементи, які більш доцільно підходять до певного класу. Адже саме інтерактивні методи дають змогу створювати навчальне середовище, в якому теорія та практика засвоюються одночасно, а це надає змогу учням молодших класів формувати свій характер, розвивати світогляд, логіку, зв'язне мовлення; формувати критичне мислення; виявляти й втілювати в життя індивідуальні можливості. Водночас освітній процес організовується так, що учні самі шукають зв'язок між новими знаннями й тими, які вони отримали; приймають взаємні рішення, мають змогу зробити «відкриття», формують свої власні ідеї та міркування за допомогою різноманітних засобів; навчаються співробітництва.

Для активізації молодших школярів доцільно застосовувати таку форму навчання, як «Мозковий штурм». Її можна використовувати як у фронтальній, так і в груповій роботі. Діти завдяки такій формі не бояться висловлюватися. Ця форма роботи гарно підійде для узагальнення вивченого матеріалу й для актуалізації опорних знань під час

підготовки до вивчення нової теми з будь-якого предмету.

Майстерність навчання вчителя полягає в тому, щоб розкрити сили й можливості кожної дитини, в умінні дати «відчуті їй радість успіху в розумовій праці» (Митник, 2016:15). Відома інтерактивна технологія колективного обговорення «Мозковий штурм» широко використовується для вироблення кількох розв'язань конкретної проблеми. Завдяки цьому методу в учнів є можливість проявити свою уяву й творчість і вільно висловлювати свої думки.

Метод «Мікрофон» дає можливість кожному висловити свою думку по черзі, сказати щось швидко, відповідаючи на запитання. Найбільш доцільно цей метод використовувати під час перевірки домашнього завдання.

Популярний метод серед інтерактивних методів навчання – метод побудови «Асоціативного куца». Цьому методу вчителі початкових класів найбільше віддають перевагу. Фактично, вчитель визначає тему одним словом, а учні згадують все, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку в учнів виникають найстійкіші асоціації, потім за найстійкішими йдуть другорядні. Вчитель оформлює відповіді у вигляді своєрідного «куца», який поступово «розростається». Отже, цей метод універсальний на всіх етапах уроку, зокрема під час активізації, в основній частині уроку та як засіб перевірки знань.

Часто на уроках вчителі обговорюють з дітьми кожен текст. Водночас діти вчать робити висновки, це їх мотивує, вони прислухаються до думки інших, ведуть дискусію. Їхні висновки й припущення, а іноді й помилки вражають своєю зрілістю.

Доцільно запропонувати молодшим школярам спеціально психологічно обґрунтовані вправи, які зазвичай використовуються на початку заняття. Вони сприяють активізації роботи учнів на уроці, допомагають організувати їхню діяльність, ламають кригу відчуженості, створюють атмосферу доброго настрою, щирості, відвертості. Цей метод називається «Криголами».

Наступний метод – «Ажурна пилка» – дозволяє працювати разом. Це допомагає вивчити значну кількість інформації за короткий проміжок часу, а також заохочує допомагати вчитися, тим самим навчаючи один одного. У процесі роботи за допомогою цього методу діти повинні бути готові працювати в різних групах.

Основа методу «Вузлики» – розв'язування завдань із логічним навантаженням. Використання сформульованого методу на уроках сприяє розвитку спостережливості, уваги й кмітливості.

Метод «Навчаючи – учусь» використовується в процесі вивчення блоку інформації або узагальнення та повторення вивченого. Цей метод дає можливість учням взяти участь у передачі своїх знань однокласникам, друзям, батькам і підвищує інтерес до навчання.

На черзі метод «Незакінчені речення», який дає можливість вільно висловлюватися щодо запропонованих тем. Взагалі, це дещо ускладнений варіант великого кола: відповідь учня – це продовження незакінченого речення типу «можна зробити такий висновок...», «я зрозумів, що...», «на мою думку...».

Технологія «Робота в парах» («Обличчям до обличчя», «Один – удвох – усі разом»). Під час цієї технології учні працюють у парах, виконуючи завдання. Їхня робота – парна, вона вимагає обміну думками й дозволяє швидко виконати вправи, які у звичайних умовах займають багато часу або неможливі (взяти інтерв'ю один в одного, обговорити подію, твір, цікаву інформацію, вивести підсумок уроку, провести анкетування однокласника). Після цього один із партнерів доповідає перед класом про результати.

Технологія «Два – чотири – всі разом». Технологія, що передбачає розвиток у дітей молодшого шкільного віку навичок спілкування в групах з різною кількістю учасників діалогу. Спочатку учням класу пропонується проблемне питання, ситуація вибору із часом на обдумування, після чого учні спочатку здійснюють пошук варіантів, знаходять способи розв'язування питання в парі, визначають свій варіант виконання завдання, а далі учотирьох обговорюють і визначають спосіб розв'язування. Завершальний етап роботи – колективне обговорення способів виконання завдання.

Наступний метод найефективніший для одночасного включення всіх учасників в активну роботу з різними партнерами. Назва цього методу – «Карусель». Таку форму роботи варто використовувати для закріплення вивченого матеріалу. Роботу в групах доцільно застосовувати для розв'язання складних проблем, що потребують колективного розуму. Використовуються малі групи тільки в тих випадках, коли завдання вимагає спільної, але не індивідуальної роботи. Відповідальним моментом групової роботи є опрацювання змісту й подання групами результатів колективної діяльності. Організацію роботи груп можна здійснювати по-різному залежно від змісту й мети навчання. Мета розігрування ситуації в ролях – визначити власне ставлення до конкретної ситуації, шляхом гри набути досвіду поведінки в подібній ситуації, яка є близькою до

реального життєвого стану. Запропонована ситуація допомагає навчитися через досвід і почуття. Рольова гра імітує реальність шляхом «проживання ситуації в певній ролі» й надає можливість діяти, як насправді. Учень може поводитись і розігрувати свою роль, моделюючи свою реальну поведінку. Рольова гра потребує сумлінної підготовки. Початкові вправи мають бути простими з поступовим ускладненням. Наприклад, можна почати із читання текстів «в особах», формулювання конкретних висловлювань або відповідей від імені іншої якоїсь особи (письменника, лікаря, вчителя, мами тощо), природного явища, конкретного предмета, тварини.

«Драматизація» передбачає гнучке й гармонійне поєднання індивідуальної, групової та колективної діяльності, сприяє розвитку мислення, розробці прийомів співтворчості й інтелектуальної напруги. У ході драматизації твору молодші школярі залучаються до мистецтва художнього слова, в них формується техніка й логіка усного мовлення, розвивається вимова й долаються мовленнєві недоліки. Учні вчаться логічним наголосам у мовних текстах і використанню засобів їх виділення, знайомляться з видами пауз, засвоюють основні етапи роботи з текстом, принципами його членування.

Метод «Прес» навчає учнів висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і вишуканій формі, переконуючи інших: виробляти й формулювати аргументи: («Я вважаю, що ...», «Тому, що ...», «Наприклад ...», «Таким чином ...»). Цей метод застосовують, коли потрібно підвести учнів до самостійного виведення правил, формулювання висновків. До «Дискусії» треба залучати школярів, починаючи з 3–4 класів, адже вони більш розкуті у своїх висловлюваннях і в них добре розвинена фантазія, творча уява. Правила дискусії прості. Учні об'єднуються у дві групи: А – «стверджувальна» й В – «заперечувальна». «Стверджувальна» команда висуває свої аргументи й докази. «Заперечувальна» команда має знайти свої твердження. Обидві команди беруть участь у мікродискусіях. Один із гравців команди А й один із гравців команди В роблять висновки щодо гри й теми. Часу дається небагато. Потім судді визначають переможця. Суперники мають бути лояльними один до одного. По закінченню дискусії судді роблять висновок.

Зміст гри «Так – ні» полягає в тому, що вона вчить дітей пов'язувати різні факти в одну картину, слухати й чути інших, систематизувати інформацію, яку вони одержали. Вчитель придумує якийсь предмет або число, або літератур-

ного чи історичного героя. Учні, ставлячи запитання, намагаються знайти відповідь. На кожне їхнє запитання вчитель відповідає тільки словами «так», «ні» або й «так і ні». Водночас учитель має розглядати кожного учня як окрему особистість з її поглядами, почуттями й переконаннями. Саме інноваційні технології, зокрема інтерактивні, передбачають розв'язання цього питання. Учитель, який прагне розкрити всі здібності й таланти своїх учнів, навчити їх вчитися, знаходити істину, обов'язково буде шукати шляхи вдосконалення своєї методики.

Інтерактивні методи в поєднанні з традиційними методами навчання утворюють ідеальну основу для вивчення школярами навчального матеріалу, сприяючи формуванню в них предметних компетентностей. У наш час дуже багато різноманітних методів інтерактивного навчання, які дозволяють вчителю доцільно підібрати методи саме для конкретної теми, а також обирати методи відповідно до рівня знань учнів класу. Переваги інтерактивного навчання полягають у тому, що за один і той самий проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи. Тобто досягається висока результативність у засвоєнні матеріалу й формуванні ключових і предметних компетентностей у школярів.

Упровадження системи інтерактивного навчання приносить користь: кожен учень усвідомлено включається в спільну роботу, він має готовність до роботи в групах на інших уроках, відбувається розвиток рефлексії, становлення суб'єктивної позиції в навчанні; дитина розвиває навички спілкування та взаємодії в малій групі, формує ціннісно орієнтовану єдність групи, прийняття моральних норм і правил спільної діяльності класу; відбувається оцінювання процесу й результату спільної діяльності, підвищується пізнавальна активність класу, розвивається аналіз і самоаналіз у процесі групової роботи. Отже, використання інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі допомагає досягнути триєдиної мети навчання: навчальної, розвивальної та виховної.

Під час використання інтерактивних методів навчання на уроках рівень знань учнів якісно й кількісно поліпшується. (Пометун, 2007: 11). Цінним для нашого дослідження є наукові доробки О. Пометун, яка обґрунтувала психолого-педагогічні умови реалізації інтерактивного навчання, без яких інтеракція або зовсім неможлива, або неефективна. Серед них:

- 1) створення сприятливої, позитивної психологічної атмосфери в класі під час уроку;
- 2) оптимальне облаштування навчального простору, зокрема спеціальні способи розташування

меблів, наявність у класі різноманітних матеріалів: текстів, словників, просто чистого паперу й маркерів тощо;

- 3) запровадження в класі спеціальних правил, норм спільної праці, які є загальнообов'язковими для всіх;

- 4) створення на уроці ситуації успіху для кожного молодшого школяра (Пометун, 2007: 12).

Сукупність таких психолого-педагогічних умов повинна враховуватись вчителем початкових класів під час моделювання інтерактивного навчання та створення оптимального освітнього середовища. Їх реалізація в умовах початкової школи дозволяє говорити про принципову інноваційність інтерактивного навчання в порівнянні з традиційними варіантами організації освітнього процесу.

Упровадження інтерактивного уроку не є легкою справою навіть для досвідченого педагога й потребує ґрунтовної підготовки (підбір матеріалів, складання плану, ретельне вивчення індивідуальної особливості учнів, класу й інше). Але той вчитель, який прагне розкрити свої здібності, таланти своїх учнів, навчити їх вчитися, знаходити істинну, обов'язково буде шукати шлях вдосконалення своєї методики.

Учитель початкової школи повинен не тільки знати про інтерактивні методи навчання, а й уміти застосовувати їх на практиці, а це можливо, якщо мету, зміст, форми й методи професійної підготовки майбутніх вчителів орієнтувати на використання інтерактивних методів навчання в освітньому середовищі початкової школи (Концепція «Нова українська школа»).

Тому для підвищення якості методичної підготовки майбутнього педагога важливо в навчально-виховному процесі вищих закладів освіти використовувати інтерактивні методи навчання, що дозволяють створити ситуації, включаючись в які, студенти опановують мистецтвом швидко й ефективно розв'язувати навчально-методичні завдання в співпраці, удосконалюють культуру спілкування, розвивають критичне мислення, набувають навичок самостійного здобуття та передачі своїх знань іншим.

Досвід переконує, що така організація методичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи сприяє кращому формуванню педагогічної та методичної компетентності майбутніх педагогів.

Висновки. Зміни, які відбуваються в педагогічній галузі нині, потребують посиленої уваги до рівня сприймання та розуміння художніх творів, що неможливе без осмислення поняття «художній

образ» як центральної ланки мистецтва. Функціонування аналізу тексту, його структурне наповнення тісно пов'язане з еволюцією художніх систем у певні часові періоди: філософський аспект розглядався в античний період, релігійний – у Середньовіччі, естетичний – у XIX столітті.

Отже, розроблення моделі нестандартного підходу до організації освітнього процесу є способом досягнення нової якості освіти. Сучасний етап розвитку суспільства висуває підвищені

вимоги й до вчителя початкової школи як до творця освітнього процесу. Через те якісна підготовка вчителя з відповідною системою особистісних і професійних якостей сприятимуть готовності вчителя до подальшої професійної діяльності в умовах сьогодення. На мою думку, це є основним фактором ефективності моделювання інтерактивного навчання в умовах початкової школи, та, як наслідок, реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) Москва, 2009. 448 с.
2. Франчук О. В. Інноваційні технології на уроках читання: методична система ЧПКМ. Харків, 2009. 192 с.
3. Концепція «Нова українська школа» / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 12.05. 2021).
4. Кочергіна Л. М. Місце і роль гри у системі навчання іноземної мови. *Рідна школа*. 2015. № 3. С. 48–50.
5. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : Слово, 2015. 630 с.
6. Митник О. Я. Розвиток пізнавальної сфери особистості молодшого школяра на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2016. № 11. С. 13–19.
7. Пометун О. І. Інтерактивні методики та система навчання. Київ : Шкільний світ, 2007. 112 с.
8. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Київ : Радянська школа, 1988. 304 с.

REFERENCES

1. Azimov Je.G. Novyj slovar metodicheskikh terminov i ponjatij (teorija i praktika obuchenija jazykam).[A new dictionary of methodical terms and concepts (theory and practice of language learning). M., 2009.448 p.] [in Russian].
2. Franchuk O. V. Innovacijni tehnologii na urokah chitannja: metodichna sistema ChPKM. H., Innovative technologies in reading lessons: [methodical system of ChPKM. X. 2009. p. 192] [in Ukrainian].
3. Konceptija “Nova Ukraïns’ka shkola”. [The concept of “New Ukrainian School”.] URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> [appeal date 12.05. 2021.] [in Ukrainian].
4. Kochergina L. Misce i rol’ gri u sistemi navchannja inozemnoi movi. [The place and role of play in the system of foreign language teaching.] 2015 №3 pp. 48–50. [in Ukrainian].
5. Malafiiik I. V. Didaktika novitn’oi shkoli: navch. posib. dlja studentiv VNZ: Didactics of the newest school: [textbook. way. for university students] I. V. Malafiiik. Kyiv: Slovo, 2015. 630 p. [in Ukrainian].
6. Mitnik O. Rozvitok piznaval’noi sferi osobistosti molodshogo shkoljara na urokah literaturnogo chitannja. Pochatkova shkola. [Development of the cognitive sphere of the personality of a junior schoolchild in the lessons of literary reading. Elementary School.] 2016. № 11. pp. 13–19. [in Ukrainian].
7. Pometun, O. I. Interaktivni metodiki ta sistema navchannja : O. I. Pometun. – K. : Shkil’nij svit [Interactive methods and system of education] School world, 2007. 112 p. [in Ukrainian].
8. Suhomlins’kij V. O. Sto porad uchitelevi: V.O.Suhomlins’kij. – K. Radjans’ka shkola [One hundred tips for teachers] 1988. 304 p. [in Ukrainian].